

ВІДГУК

офіційного опонента Чекан Оксани Іванівни

про дисертацію Гуданич Наталії Миколаївни

«Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій» на

здобуття наукового ступеня доктора філософії із галузі знань

01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Актуальність дисертаційної роботи Наталії Миколаївни Гуданич зумовлена глибинними змінами в системі вищої педагогічної освіти та підвищеними вимогами до професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Цифровізація суспільства, модернізація освітнього середовища та упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність педагога формують нові орієнтири щодо його компетентностей. Сучасний вихователь ЗДО має володіти здатністю до самостійного пошуку інформації, творчого підходу до вирішення педагогічних завдань, прояву ініціативності й відповідальності у професійній діяльності.

Пізнавальна ініціативність є однією із ключових професійно значущих якостей сучасного вихователя, оскільки визначає його готовність діяти активно, аналізувати, досліджувати, приймати рішення у складних педагогічних ситуаціях. Саме в умовах цифрового освітнього середовища означена якість набуває особливої ваги: сучасні ІКТ відкривають широкі можливості задля організації освітньої взаємодії, підсилюють мотиваційний компонент, сприяють самостійності та інноваційному мисленню здобувачів освіти.

Попри значний внесок науковців у вивчення професійної підготовки майбутніх педагогів, проблема формування пізнавальної ініціативності саме в майбутніх вихователів ЗДО та в умовах цифрового освітнього середовища залишається недостатньо розробленою. У наукових джерелах спостерігається

фрагментарність підходів, відсутність ґрунтовного обґрунтування педагогічних умов та чіткої методики, що забезпечувала б цілеспрямований розвиток відповідної якості у здобувачів педагогічних ЗВО. Наявні суперечності між потенціалом ІКТ у підготовці педагогів та реальним рівнем використання цифрових інструментів під час освітнього процесу підсилюють потребу у здійсненні комплексного дослідження.

Схвальним є те, що авторка надзвичайно точно окреслила проблему, встановила її межі та закономірності, спираючись на сучасні нормативні документи у сфері освіти та реальні потреби закладів дошкільної і вищої освіти. Дисертаційне дослідження чітко відповідає стратегічним завданням підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів, а запропоноване наукове бачення проблеми є актуальним і значущим як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Отже, обрана тема відзначається своєчасністю, суспільною важливістю та науковою доцільністю, а її розроблення сприятиме підвищенню ефективності фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах цифровізації.

Наукова новизна здобутих результатів та їх практичне значення. Наукова новизна здобутих результатів дослідження Н. Гуданич є значною та повністю відповідає вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Уперше науково обґрунтовано педагогічні умови розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. До таких умов авторка обґрунтовано відносить: інтенсифікацію позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на прояв вольової активності у процесі пізнання, забезпечення педагогічного супроводу індивідуальної траєкторії розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та організацію цифрового освітнього середовища у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Визначено сутність феномену «пізнавальна ініціативність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» та структурні компоненти (когнітивний, мотиваційний, вольовий, діяльнісний, рефлексивний). Схарактеризовано критерії (змістовно-фаховий, професійно-орієнтаційний, поведінково-регулятивний, інструментально-практичний, оцінно-аналітичний) та визначено систему відповідних показників. Запропоновано рівневу градацію розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (самостійно-продуктивний; активно-компенсаторний; зацікавлено-репродуктивний; залежно-адаптивний), що дозволяє здійснювати комплексний моніторинг динаміки означеної якості у здобувачів освіти.

Суттєвим науковим результатом є розроблена авторкою модель розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО засобами ІКТ. Модель містить чітко структуровані компоненти: визначення мети, змісту та структури феномену, описування етапів, форм і методів роботи та очікуваного результату. Наявний системний підхід свідчить про високий рівень теоретичного узагальнення та здатність авторки інтегрувати різні науково-педагогічні положення в єдину логічну конструкцію.

Уточнено сутність понять «ініціативність», «пізнавальна ініціативність», «інформаційно-комунікаційні технології», «цифрове освітнє середовище», що сприяє стандартизації термінології у сфері професійної освіти майбутніх вихователів ЗДО. Загалом здобуті результати поглиблюють теорію професійного становлення здобувачів дошкільної освіти та розширюють наукові уявлення про можливості використання ІКТ у розвитку їхньої пізнавальної активності.

Практична значущість дослідження є вагомим і підтвердженим конкретними розробленнями. Розроблено методику діагностики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, методику розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що реалізується поетапно: на професійно-особистісному, професійно-

діяльнісному та професійно-методичному етапах. Розроблено план роботи студентського наукового гуртка, метою якого є стимулювання ініціативності здобувачів освіти, а також методичні матеріали для організації їхньої самостійної роботи.

Ефективним прикладним результатом є модифіковані робочі програми навчальних дисциплін та робочі програми практик, які доповнено додатковими теоретичними і практичними матеріалами, що забезпечують розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами ІКТ. Результати дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема у процесі розроблення та вдосконалення навчально-методичного забезпечення (навчальних посібників, методичних рекомендацій, робочих навчальних програм, силабусів) для здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта та застосовані при виконанні курсових, кваліфікаційних (магістерських) робіт, підготовці наукових доповідей, статей, а також у системі неперервної післядипломної освіти фахівців дошкільної галузі для підвищення їхньої професійної компетентності та розвитку пізнавальної ініціативності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій у дисертації Наталії Миколаївни Гуданич визначається системним підходом до аналізу проблематики, що досліджується, логічною структурованістю викладеного матеріалу та використанням сучасних методів дослідження. Подані положення ґрунтуються на докладному аналізі наукових джерел, нормативно-правових документів та результатів попередніх досліджень у сфері професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти й наукових праць, присвячених цифровізації освітнього середовища та розвитку пізнавальної активності здобувачів освіти.

Методологічне підґрунтя дослідження, що передусє системний, інтегративний, компетентнісний та діяльнісний підходи, забезпечує концептуальну цілісність, логічність і послідовність наукових обґрунтувань. Зміст теоретичних положень викладено коректно та у відповідності до сучасних тенденцій підготовки педагогічних кадрів, зокрема у частині

уточнення сутності феномену пізнавальної ініціативності, визначення його структурних компонентів, критеріїв, показників і рівнів розвитку.

Емпірична частина дисертації підтверджує достовірність сформульованих висновків і рекомендацій завдяки апробації розробленої моделі та методики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Використані авторкою методи – анкетування, тестування, бесіди, самооцінювання, педагогічні спостереження, аналіз продуктів діяльності студентів – надали змогу здобути кількісні та якісні дані задля оцінювання ефективності запропонованих педагогічних умов.

Статистичне оброблення результатів експерименту (застосування U-критерію Манна-Уїтні та критерію узгодженості Пірсона (χ^2)) забезпечило верифікацію отриманих змін у рівнях розвитку пізнавальної ініціативності здобувачів освіти та підтвердило їх достовірність. Виявлена позитивна динаміка засвідчує надійність і практичну значущість запропонованої моделі та методики.

Рекомендації, сформульовані в дисертації, мають прикладний характер і можуть бути використані у закладах вищої педагогічної освіти під час викладання фахових та психолого-педагогічних дисциплін, організації самостійної роботи здобувачів та у процесі педагогічної практики. Здобуті результати також можуть слугувати підґрунтям задля вдосконалення змісту професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО й застосовуватися в системі післядипломної педагогічної освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Зміст дисертації Наталії Миколаївни Гуданич відзначається логічною завершеністю, внутрішньою структурною узгодженістю та відповідністю заявленій меті й завданням дослідження. Робота складається із двох взаємопов'язаних розділів, у яких послідовно розкрито теоретико-методологічні засади проблеми та результати експериментальної перевірки ефективності запропонованої методики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Перший розділ містить ґрунтовний аналіз стану наукової розробленості проблеми, коректно окреслює понятійно-категоріальний апарат, визначає структуру пізнавальної ініціативності та педагогічні умови її розвитку. Теоретичні положення викладено послідовно, з урахуванням сучасних наукових підходів і потреб професійної підготовки майбутніх вихователів. Авторка звсвідчує високий рівень володіння темою, що засвідчує глибину проведеної аналітичної роботи.

У другому розділі докладно подано методику організації педагогічного експерименту, описано його етапи, подано критерії й показники оцінювання рівнів пізнавальної ініціативності, наведено результати констатувального та контрольного етапів дослідження. Виклад емпіричного матеріалу є системним і достатньо аргументованим. У роботі забезпечено логічний перехід від теоретичних положень до їх практичної реалізації, що підсилює змістову цілісність дослідження.

Представлені кількісні та якісні дані обґрунтовано ілюструють позитивні зміни в експериментальній групі, що підтверджує ефективність запропонованої методики.

Дисертація вирізняється академічною коректністю, охайністю наукового викладу, відсутністю внутрішніх суперечностей та відповідністю вимогам щодо робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Отже, дисертація є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно на високому теоретико-методичному рівні та відповідає вимогам, установленим до кваліфікаційних робіт такого типу.

Зауваження та дискусійні положення.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити окремі дискусійні положення та дещо інші погляди щодо її змісту:

1. Авторка досить докладно та різнобічно аналізує проблему розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій у науковій літературі. Водночас на користь дослідженню було б доцільно викласти у тексті

дисертації стислі авторські нотатки і власні спостереження щодо практики відповідної підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти.

2. У дослідженні дисертанткою на рис. 2.2 подано авторську модель розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. На нашу думку, авторська модель була б більш інформаційнішою, якби дослідниця визначила, які саме педагогічні умови розвитку пізнавальної ініціативності були реалізовані на кожному з етапів розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

3. Авторкою досить ретельно визначено й розроблено мету та зміст роботи студентського наукового гуртка «Розвиток ініціативності: від здобувача вищої освіти до вихователя». Натомість, на нашу думку, доцільно було б вказати і принципи організації гурткової роботи в закладах вищої освіти, що впливають на розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, адже саме принципи відображають провідні вимоги до організації освітнього процесу.

4. Дисертація значно виграла, якби у додатках було представлено хоча б у стислому вигляді методичні рекомендації щодо розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій та матеріали щодо оновлення окремих робочих програм навчальних дисциплін, це значно доповнило б уявлення про здійснену дисертанткою роботу.

5. У тексті дисертаційного дослідження наявні поодинокі орфографічні, стилістичні та редакційні неточності.

Загальні висновки. Висловлені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційної роботи Гуданич Наталії Миколаївни і можуть слугувати як настанови у подальших дослідженнях і науково-педагогічній діяльності.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним та практичним підґрунтям,

обґрунтованістю здобутих результатів, дисертаційна робота відповідає п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. №44 зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023р. №502, а її авторка, Гуданич Наталія Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доцент кафедри дошкільної
та спеціальної освіти Мукачівського
державного університету

Оксана ЧЕКАН

Підпис доц. Оксани Чекач засвідчую:
учений секретар Мукачівського
державного університету

Оксана КОРОЛОВИЧ